

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

§. IV. Præcipuum Tutoristarum non Rigidorum argumentum pro stricta
veritatis speculativæ certitudine morali, & solutio Probabilioristarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

sint actus formaliter honesti? & hoc nego. Ut enim dari potest actus materialiter malus, qui non sit formaliter malus, quale est opus in re vetitum, putatum tamen ex invincibili errore non vetitum: rursus ut dari potest actus formaliter malus, qui non sit materialiter malus; qualis est omnis actus circa objectum putatum vetitum, cum tamen non sit in re vetitum: ita dari potest actus formaliter bonus, etsi materialiter non sit bonus, immo malus, ut est ex. gr. mendacium putatum ut praeceptum; vel actus adorationis, & religionis circa Hostiam putatam invincibiliter consecratam, cum tamen talis non sit: illi enim actus in re sunt materialiter mali, & species Idololatriæ; adhuc tamen sunt formaliter honesti, quia tendunt in eam Hostiam ut consecratam ex fine adorandi ibi Christum D. & sic ea adoratio relativè ad objectum materiale est falsa; & est tantum putativè adoratio; relativè ad objectum formale est vera, & est formaliter adoratio Hostiæ, quæ ut est in mente putatur consecrata, & continens Deum. Sæpe enim dixi, quod actus specificentur, seu speciei honestatis, aut malitiæ formalis fumant ab objecto ut est in mente, non ut est in re.

N. Arguit 3. *stim.* 2. n. 59. necesse non esse, ut actus prudentiæ sint essentialiter veri, 297.
P. Mun. adeoque si actus incertus sit verus, erit positivè prudens, & elicitus à prudentiâ; si falsus, non erit positivè prudens, quia deest veritas necessaria ad virtutem intellectus; sed negativè, seu non imprudens, quia deest temeritas necessaria ad positivam imprudentiam.

N. Sed contra 1. quia ego insinuavi omnem actum à prudentiâ elicitem esse speculativè verum; & adhuc toto hoc dato, nil contra nos. Ego tantum peto, ut hoc ipsum mihi probet P. Munita, quod omnis actus elicitus à prudentiâ esse debeat speculativè verus; ex eo enim quod prudentia sit virtus, non sequitur, quod omnes ejus actus eliciti esse debeant logicè veri; satis ut practicè veri, cum prudentia sit virtus intellectus practici.

N. Contra 2. quia sibi contradicit, dum negat, quod omnis actus prudentiæ esse debeat essentialiter verus; & simul affirmat, quod judicium probabilius, si sit falsum, non sit positivè prudens. Rursus implicat dicere, quod nullus actus falsus sit positivè prudens; & deinde negare veritatem tamquam essentiali actibus prudentiæ. Deum si nullus actus falsus est positivè prudens, eo saltem modo quo esse possunt actus

imperati, media pars Doctorum Ecclesiæ caruit prudentiâ positivâ, & ad summum operata est non imprudenter; & altera tantum pars operata est positivè prudenter. Quis autem dicit quod vel S. Thomas, vel D. Bonaventura, dum sibi contradixerunt, non discurrerit prudenter positivè, sed unus tantum positivè prudenter, alter tantum non imprudenter discurrerit, & operatus sit?

§. IV.

Præcipuum Tutoristarum non Rigidorum argumentum prostricta veritatis speculative certitudine morali, & solutio Probabilioristarum.

SUMMARIUM.

Tutorista Rigidi, & Non-Rigidi, qui? & eorum discrimen? n. 300.

Differentia à Probabilioristis, n. 301. 302.

Probabiliorista non nisi voce tenuis differant à Certitudinistis, n. 303.

P. Thyrus ait, ad moralem certitudinem sui motivum clarè præeminens opposito, ibid.

Præcipuum Certitudinistarum argumentum, n. 304.

Responsio Probabilioristarum, vel non satisfactio Certitudinistis: vel evertit Probabilioristarum principia, n. 305. 306.

Idem exigunt Probabiliorista, & Certitudinista, n. 307.

Rejicio aliud discrimen inter eosdem, n. 308.

Ostendo Probabilioristas solâ voce à Certitudinistis differre, n. 310.

Si differunt, debent Probabiliorista respondere, qualiter sequens probabiliorum non possit prudenter formidare de peccato, n. 311.

Probabiliorista nequeunt, nisi utantur nostris principiis, satisfacere Certitudinistis obligationibus ad tutiorem, nisi minus tuta sit moraliter certa, n. 312.

Non est facile dicere, in quo Probabiliorista à Tutoristis Non-Rigidis differant, n. 313.

Distinxit sæpe Tutoristas in Rigidos, & Non Rigidos. Rigidi obligant ad tutiorem, nisi veritas minus tutæ opinionis sit evidens, adeo ut negent licitum sequi minus tutam, etsi probabilissimam, & moraliter certam; & hi non sunt Catholici. Contra non Rigidos docent, licitum sequi minus tutam, etsi non sit evidens, dummodo sit moraliter certa; & hi Catholici sunt.

Similiter sæpe dedi discrimen inter Tutoristas Catholicos, seu non Rigidos, & Probabilioristas; nempe quod si adsit duplex opinio, una tutior, & verè probabili-

lis; altera minus tuta, & longè probabilior, Probabilioritas non obligant ad tutiorem probabilem, sed utrumque licitum asserunt, scilicet, quod sequi liceat tum tutiorem probabilem, tum minus tutam longè probabiliorē: contra Tutoristā non-Rigidi obligant ad tutiorem probabilem; ita ut sequi non liceat minus tutam longè probabiliorē, nisi minus tuta fiat moraliter certa. Tandem sepe innuit, quod inter DD. Catholicos non tantum dantur Anti-Probabilistae, qui sunt Probabilioristae; quales sunt Candelid. P. Thyr. M. Gon. P. Mon. P. Scild. M. Mar. de Prad. Palanc. non liceat minus tutam longè probabiliorē, nisi minus tuta fiat moraliter certa. En argumentum Tutoristarum non-Rigidorum, (de his enim hic unice loquor) 304. quod à Fagnano, & Riccio ut insolubile celebratur. Qui ponit actionem cum prudenti scrupulo de non licentiā actionis, peccat, ut constat ex iure; & ex ratione, vetantibus, ne quis prudenti periculo peccati se exponat: sed sequens minus tutam unice probabiliorē, non autem moraliter certam de licentiā, ponit actionem cum prudenti scrupulo, suspicione, dubio, aut credulitate, de non licentiā actionis; ergo eam ponens peccat; ergo ne peccet, debet opinio minus tuta esse operanti, strictè moraliter certa.

Quamvis autem alicui facile patere possit Probabilioritas differre à Tutoristis non-Rigidis, vel ex eo quia citati DD. se mutuo impugnant; vel ex eo quia Tutoristae non-Rigidi negant, licitum sequi minus tutam, nisi sit moraliter certa; contra Probabilioristae affirmant, licitum sequi minus tutam, dummodo sit longè probabilior; revera tamen, quod alicui facile patere potest, mihi utrorumque Doctorum doctrinam consideranti, hoc diffculter constat.

Primo, quia arbitror plurimū hic misceri de voce; & quod Probabilioristae vocant notabilem probabilioritatem, sit certitudo moralis; & quod Tutoristae non-Rigidi vocant certitudinem moralem, sit purè excedens probabilioritas. Secundo, quia si libremus argumenta, quae Probabilioristae pro se in Probabilistis armant, videbitur, quod notabilis probabilioritas sit revera stricta certitudo moralis; nam dicunt, quod, stante maiori longè probabilitate, tollatur omnis gravis probabilitas ab opinione opposita minus probabili: audiat unus, qui mihi instar est plurimorum, & quo nemo Probabilioritatis causam praestantiùs egit, nempe P. D. Thyr. diff. 10. n. 113. ubi haec habet: *Ad moralem certitudinem satis est, quod ob motiva vehementia, & clarè praeminentia morivis partis oppositae sibi quis persuadere rem esse honestam*: ergo dum Probabilioristae docent, licitum sequi minus tutam, si tamen sit clarè, & notabiliter probabilior, non docent, nisi quod Tutoristae Catholici, seu non-Rigidi, nempe licitum sequi minus tutam, si tamen sit moraliter certa. Tertiò, si ponderentur responsiones, quas Probabilioristae dant argumentis Tutoristarum non-

Rigidorum, apparebit, vel quod illis non satisfaciunt, si sibi non contradicunt; vel quod sibi contradicant, si illis satisfaciunt. Ut autem res tota exemplo illustrior fiat, produco praecipuum Tutoristarum Catholicorum, seu non-Rigidorum argumentum, pro non licito usu minus tuta, nisi sit moraliter certa de veritate speculativa; & responsionem Probabilioristarum.

En argumentum Tutoristarum non-Rigidorum, (de his enim hic unice loquor) 304. quod à Fagnano, & Riccio ut insolubile celebratur. Qui ponit actionem cum prudenti scrupulo de non licentiā actionis, peccat, ut constat ex iure; & ex ratione, vetantibus, ne quis prudenti periculo peccati se exponat: sed sequens minus tutam unice probabiliorē, non autem moraliter certam de licentiā, ponit actionem cum prudenti scrupulo, suspicione, dubio, aut credulitate, de non licentiā actionis; ergo eam ponens peccat; ergo ne peccet, debet opinio minus tuta esse operanti, strictè moraliter certa.

Respondent Probabilioristae, quod sequens minus tutam longè probabiliorē non operetur cum prudenti dubio, aut scrupulo non licentiā, quia ille scrupulus, aut dubium, aut suspicio sunt imprudentia, hoc ipso quod pro minus tuta derur motivum notabiliter probabilius, cui operans nititur; etsi non operetur cum omnimodā certitudine morali de veritate minus tuta.

Sed haec Probabilioristarum responsio, vel non satisfacit Tutoristis Catholicis; vel si illis satisfacit, contradicit doctrinæ Probabilioristarum: vel enim tutor, stante minus tuta longè probabiliori, manet certò probabilis, vel non? Si non manet, ergo ea minus tuta sit, & est moraliter certa; nam certitudini morali strictae, non autem purae probabilitati, juxta Tutoristas non-Rigidos, convenit omnem gravem ab opposita excludere probabilitatem: ergo si Probabilioristae hoc dicant, non satisfaciunt Tutoristis non-Rigidis, à quibus testantur se recedere; quin idem dicunt, etsi aliis verbis, ac Tutoristae non-Rigidi. Si verò Probabilioristae respondeant, quod tutor, stante minus tuta longè probabiliori, maneat certò probabilis; fateor, quod tunc recedunt à Tutoristis Catholicis; at simul sibi contradicent, cum per illos omnis notoria probabilioritas tollat ab opposita omnem gravem probabilitatem. Rursus fateor, quod Probabilioristae tunc declarare debent, qualiter sequens minus tutam notabiliter probabiliorē, stante tutiori verè probabili, non peccet; nam scrupulus, aut suspicio de non licentiā

licentiâ erunt tunc prudentia: ergo vel Probabilioristæ non satisfaciunt Tutoristis Catholicis, vel sibi contradicunt.

N.

307.

Dices 1. Probabilioritas differre à Tutoristis non-Rigidis, quia isti omnimodam de licentiâ certitudinem moralem requirunt; non ita Probabilioristæ. Sed contra; quia Tutoristæ non-Rigidi sunt Catholicis; ergo dum requirunt omnimodam certitudinem moralem, non requirunt evidentiam de veritate minùs tutâ; alias Catholicis non essent: & ideo optimè P.D. Thyrsus *disf.* 10. num. 93. liberat Caietanum à damnatâ, quod Probabilissima non sit satis; quia Caietanus unicè requirit certitudinem moralem ut distinctam ab evidentia morali; ergo differentia allata est nulla; quia per omnimodam certitudinem, non venit apud Tutoristas non-Rigidos evidentia, excludens etiam imprudentem oppositi formidinem, sic enim Catholicis non essent; sed venit stricta, & pura certitudo moralis excludens unicè prudentem oppositi formidinem: stricta, quatenus non est probabilioritas stans cum probabilitate oppositi; pura, quatenus non est evidentia moralis: sed hæc ipsa tanta Probabilioritas; quæ excludat omnem ab opposito prudentem probabilitatem, & formidinem, exigitur à Probabilioristis, ut quis licet sequatur minùs tutam: ergo idem exigunt Probabilioristæ, ac Tutoristæ non-Rigidi; ergo nullum inter utroque discrimen.

N.

308.

Dices 2. discrimen esse, quod Tutoristæ Catholicis exigunt certitudinem moralem de veritate speculativâ opinionis; at Probabilioristæ certitudinem moralem de veritate practicâ opinionis. Sed contra; quia recurrit argumentum: vel enim clara probabilioritas de veritate speculativâ opinionis minùs tutæ, quam ad licitum minùs tutæ usum exigunt Probabilioristæ, tollit omnem prudentem à tutori probabilitatem de ejus veritate speculativâ, & sic est certitudo moralis, & nullum erit inter Probabilioristas, & Tutoristas Catholicos discrimen; vel non tollit omnem prudentem de veritate speculativâ opinionis tutoris probabilitatem? & sic explicandum erit à Probabilioristis, qualiter sequens minùs tutam, etsi probabilior, de veritate speculativâ ejusdem opinionis minùs tutæ, stante gravi probabilitate de veritate speculativâ opinionis tutoris, non peccet; nam exponit se periculo prudenti violandi materialiter saltem Dei legem, sequendo minùs tutam, etsi probabilior.

N.

310.

Hinc mihi patet 1. quod Probabilioristæ, vel non differant, nisi voce tenus, à Tutoristis Catholicis, seu non-Rigidis, quos tamen impugnant: hi enim stantem inter duas opiniones, unam tutiorem, minùs, verè tamen probabilem; & alteram minùs tutam longè probabilior, obligant, ut quis sequatur tutiorem, dummodo probabilem; ita ut non liceat sequi minùs tutam, etsi longè probabilior: illi autem ab hoc deobligant, quin licitum asserunt, sequi minùs tutam, dummodo longè probabilior: vel si Probabilioristæ revera differant à Tutoristis Catholicis, explicandum ab illis est illud idem, quod Probabilioristæ à Probabilistis explicandum petunt, proportionem servatâ: ut enim à nobis petunt, quomodo sequens minùs tutam, minùs probabilem, stante oppositi tutiori, & probabiliori, non peccet, nam potest prudentius formidare de non licentiâ; ita ego, & Tutoristæ, petimus à Probabilioristis, qualiter sequens minùs tutam longè probabilior, stante tutiori, certò tamen probabili, de non licentiâ, non peccet, nam potest prudenter formidare de licentiâ. Si responderint, non posse prudenter tunc formidari de non licentiâ, quatenus notabilis probabilioritas pro licentiâ facit, ne formido de non licentiâ sit prudens; si hoc, inquam, Probabilioristæ responderint, eo ipso Probabilioristæ sicut Tutoristæ Catholicis, seu non-Rigidi, quatenus concedunt notabili probabilioritati totum ipsum, quod convenit soli certitudini morali.

Patet 2. Probabilioristas satisfacere non posse Tutoristis Catholicis obligantibus semper ad opinionem tutiorem, dummodo probabilem, & verantibus semper usum minùs tutæ, etsi longè probabilioris, nisi fiat strictè moraliter certa: patet, inquam, satisfacere non posse, nisi tueantur nostram doctrinam de divisione certitudinis, in certitudinem de veritate speculativâ, & in certitudinem de veritate practicâ: ita ut omnis opinio certò probabilior, aut certò probabilis, sit intrinsece certa moraliter de veritate practicâ; etsi non sit certa moraliter de veritate speculativâ sui cum objecto, ut est in re. Hinc sequens minùs tutam longè probabilior, immò certò, etsi minùs, probabilem non peccat, quia nullatenus potest prudenter formidare de veritate practicâ opinionis, etsi prudenter formidet de veritate speculativâ opinionis, ut sæpe dixi, & dicam.

Patet 3. non esse adeo facile assequi qualiter Probabilioristæ differant à Tutoristis Catholicis, tum quia notoria probabilioritas est certitudo moralis, cum expellat prudentem oppositi probabilitatem; tum quia hoc ipso quod Probabilioristæ, ut minùs tutam velint

velint necessariam probabilioritatem de speculativâ veritate opinionis minus tutæ, volunt quod Tutoritâ Catholici, cum differentia, quod isti hanc vocent certitudinem moralem, illi probabilioritatem; utriusque tamen conveniunt in re, quod utraque excludat à tutiori omnem prudentem probabilioritatem de ejus veritate speculativâ. Hinc colligo, quod certitudo moralis necessaria ad operandum debet esse de veritate practicâ.

S E C T I O VIII.

*An omnis opinio certò probabilis practicè, subje-
ctivè sumpta, sit per se ipsam judicium mora-
liter certum de non peccato formali,
& de honestate formali actus?*

§. I.

Conclusio.

S U M M A R I U M.

Dico, quod omnis opinio certò practicè proba-
bilis sit per se ipsam intransitive judicium mora-
liter certum de non peccato formali, id est, cer-
tum certitudine prudentis ad non peccatum
formale, & ad honestatem formalem adhesio-
nis, n. 314.

DD. nobis faventes, à n. 315. ad 324.

S. Anton. ex S. Thom. Arist. & Gersono probat
solam moralem certitudinem necessariam, &
hanc consurgere ex probabilibus conjecturis,
n. 316.

Alij DD. n. 317. 318.

M. de Prado ait, quod cum prudenti probabili-
tate peccati materialis stet certitudo de non
peccato formali, n. 318.

Idem alij, ib.

Caram. ait, quod in omni opinione probabili de-
tur certitudo honestatis formalis, & incerti-
tudo honestatis materialis, n. 319.

P. Suar. ait esse dogma Theologorum unum-
quemque operari posse juxta suam opinionem
probabilem; & in moralibus satis esse judi-
cium probabile, ib.

Alij DD. sentientes opinioni probabili inesse cer-
titudinem, n. 320.

P. D. Thyrsus exponit certitudinem moralem, ib.

M. Bayo ait, veritatem practicam esse probabili-
bus contentam, n. 321.

Cavet. ait probabile esse moraliter certum, ib.

M. Mercorus, idem esse certum in moralibus, ac
verosimile, n. 322.

Ejusdem rationes ex S. Thom. & Arist. ib.

Contradictiones ejusdem, n. 323.

Nostre conclusionis rationes, à n. 324. ad 327.

Quia omnis certò probabilis est judicium pru-
dens, adeoque pugnans cum peccato formali,
& hujus formidine, n. 324.

*Quia implicat, ut prudenter operans peccet for-
maliter, n. 325.*

*Quia judicium prudens est indefectibiliter ve-
rum de honestate formali adeoque certum, n.
326. 327.*

U Nica conclusio: Omnis opinio certò N.
probabilis practicè est per se ipsam 314.
formaliter, & intransitive judicium morali-
ter certum de non peccato formali, seu cer-
tum certitudine prudentis ad non peccatum
formale, aut ad honestatem formalem adhe-
sionis; & impossibilis cum peccato formali,
aut formali inhonestate connexionis.

In hanc conclusionem veniunt, quos dedi N.
sect. 1. §. 2. eo enim ipso quod Doctores ibi 315.
citati n. 9. dicunt satis esse ad fine peccato,
aut honestè operandum, judicium certò pro-
babile de non peccato, aut de honestate ope-
ris, eo ipso per probabile intelligunt non evi-
dens, non autem non certum, nam omnes T. F.
ut dixi sect. 4. conveniunt in hoc, quod ad
fine peccato operandum, necessarium sit ju-
dicium certum de non peccato; ergo per tò
probabile unice excludunt evidentiam, &
certitudinem veritatis speculativæ, non au-
tem certitudinem moralem veritatis practi-
cæ, seu compossibilem cum imprudenti pec-
cati formalis formidine, & repugnantem
cum prudenti peccati formalis formidine.

Similiter veniunt Arist. S. Thom. & S. N.
Antoninus, qui ex Arist. & Gersono 1. p. tit. 316.
3. cap. 10. §. 10. circa finem hæc habet: No-
randum secundum Cancellarium, quod certitu-
do, quæ requiritur in materia morali, non est cer-
tutudo evidentia, sed probabilis conjectura: &
postquam tres certitudinis species numera-
vit, subdit: Tertia certitudo, scilicet mora-
lis, seu civilis, tangitur in principio Ethic.
ubi dicitur, quod disciplina est in unâqua-
que re certitudinem quærere juxta exigen-
tiam materiæ; æquè enim vitiosum est per-
suadentem quærere Mathematicum, & mo-
ralem demonstrantem; non enim confurgit
certitudo moralis ex evidentia demonstra-
tionis, sed ex probabilibus conjecturis gros-
sis, & figuralibus, magis ad unam partem,
quàm ad aliam se habentibus: dicitur autem
probabile, quod pluribus, & maxime sapi-
entibus apparet verum. Hæc D. Antoninus,
qui eo ipso quod dicit aliquam in humanis
actibus dari certitudinem juxta exigentiam
materiæ, eo ipso concedit illis inesse certitu-
dinem moralem, nam maiorem negat esse
materiæ morali necessariam.

Veniunt quoque, quos dedi sect. 6. §. 2. N.
nempe qui volunt omnem prudentiæ actum 317.
esse certum certitudine conformitatis sui, &
objecti